

บทที่ 4

โลกทรรศน์ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน

การเข้าใจวิถีชีวิตของกลุ่มชนย่อมช่วยให้เราเข้าใจชนกลุ่มนั้นชัดเจนขึ้น ทั้งนี้เพราะวิถีชีวิตสัมพันธ์กับความเชื่อและปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งการที่เราจะเข้าใจวิถีชีวิตให้ถ่องแท้ นั้น จำเป็นจะต้องศึกษาโลกทรรศน์ของกลุ่มชนนั้น ๆ ดังที่ จำเริญ แสงดวงแข (2523 : 3) กล่าวว่า "การที่มนุษย์จะเข้าใจถึงวิถีชีวิต ของชนกลุ่มใด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงโลกทรรศน์ของชนกลุ่มนั้นให้เข้าใจ เพราะวิถีชีวิตเป็นเพียงปรากฏการณ์พื้นผิวที่สามารถเห็นได้ แต่ส่วนที่กำหนควิถีชีวิต นั้นคือโลกทรรศน์"

โลกทรรศน์ของแต่ละกลุ่มชนย่อมสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ทั้งสภาพ แวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม กล่าวคือจังหวัดปัตตานี มีอาณาเขตติดกับทะเล 3 นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องจึงเป็นเรื่องราวที่มีทะเลเป็น ฉากหรือเกี่ยวข้องกับทะเล โลกทรรศน์ของชาวปัตตานีจึงแตกต่างจากโลกทรรศน์ ของภูมิภาคอื่น ๆ ที่อาณาเขตไม่ได้ติดทะเล นอกจากนี้แล้วประชากรส่วนใหญ่ใน จังหวัดปัตตานีนับถือศาสนาอิสลาม จึงมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากกลุ่มชนในสังคมอื่น ดังนั้นโลกทรรศน์ของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามจึงแตกต่างจากโลกทรรศน์ของ ชาวไทยที่นับถือศาสนาอื่น

สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ และคณะ (2521) ได้จำแนกโลกทรรศน์ของ ชาวไทยภาคใต้ไว้ 3 ประเด็น คือ

- 1) โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์
- 2) โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ
- 3) โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

ในการวิเคราะห์โลกทรรศน์ชาวไทยมุสลิมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านครั้งนี้ ได้แยกประเด็นในการวิจัยไว้ 3 ประเด็น ดังกล่าวข้างต้น

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี จำแนกลักษณะตามความสัมพันธ์ของบุคคลได้ 5 ลักษณะ คือ

1. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อบุคคลโดยทั่วไป
2. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อครอบครัวและเครือญาติ
3. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อกลุ่มชนและสังคม
4. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันศาสนา
5. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ

1. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อบุคคลโดยทั่วไป

โลกทรรศน์ของชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีที่บุคคลมีต่อบุคคลโดยทั่วไป ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ได้แก่

1.1 ยกย่องผู้ที่มีความรู้ความสามารถ

ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีนิยมยกย่องผู้ที่มีความรู้ความสามารถ นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีหลายเรื่องชี้ให้เห็นโลกทรรศน์นี้อย่างเด่นชัด เช่น นิทานเรื่องชายสองพี่น้อง ตัวเอกของเรื่องได้เดินทางไปหาความรู้ ซึ่งส่วนใหญ่ในสมัยนั้นมักจะเป็นวิชาอาวุธและการอยู่ยงคงกระพัน

"... ผู้พี่จึงถามน้องว่า "น้องจะไปศึกษาวิชาอะไรหรือ" น้องตอบว่า "น้องจะไปศึกษาวิชาอยู่ยงคงกระพันคือแทงไม่เข้า" ผู้พี่บอกว่า "พี่ก็จะไปศึกษาวิชาอยู่ยงคงกระพันคือยิงไม่เข้า"

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 281)

ส่วนนิทานเรื่องชายยากจน (มะกับอาหมัด) ตัวเอกของเรื่องได้เดินทางไปศึกษาหาความรู้เช่นกัน

"... วันรุ่งขึ้นชายทั้งสองได้มารอที่บ้าน้ำ พบม้าศึก
พร้อมอุปกรณ์ครบครัน ชายทั้งสองจึงมีความเห็นว่า
เราควรไปหาความรู้ดีกว่า..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 185)

นิทานเรื่องสี่พี่น้อง ชายหนุ่มทั้งสี่พี่น้องต่างไปศึกษาหาความรู้จนมีความรู้
ความสามารถอย่างแท้จริง สามารถนำวิชาความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
และสามารถช่วยเหลือตนเองในยามคับขันได้ ดังตัวอย่างตอนหนึ่งจากนิทานเรื่องนี้

"...ชายหนุ่มทั้งสี่เล่นเรือออกไปสู่ทะเลกว้าง
จนไปถึงบริเวณที่เรียกว่า "สะคือทะเล" ณ ที่แห่งนี้
เป็นที่อยู่ของพญาครุฑ ซึ่งอาศัยอยู่บนต้นมะม่วงต้นหนึ่ง
พญาครุฑคิดว่ามนุษย์จะทำลายที่อยู่ของตนจึงเกิดการ
ต่อสู้ และคนที่แค้นเป็นไต่ยงพญาครุฑตาย และตกลงมา
บนเรือ ทำให้เรือเสียหายและพลิกคว่ำ จึงเป็นหน้าที่
ของชายหนุ่มที่เป็นช่าง ต้องซ่อมแซมลำเรือจนเป็น
ปกติ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 310)

นิทานเรื่องชาแวโตะชาภิม เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ชี้ให้เห็นคุณค่าของความรู้
ชาแวโตะชาภิมเป็นคนที่มีความรู้มาก แต่เขาพยายามมูมนะศึกษาหาความรู้
จนทำให้เขาได้เป็นผู้พิพากษา มีฐานะร่ำรวยและเป็นที่นับหน้าถือตาของบุคคลทั่วไป
(ภาคผนวก ข.9 หน้า 349)

นิทานเรื่องเด็กยากจน (ภาคผนวก ข.7 หน้า 278) และอาแวมาลิล
(ภาคผนวก ข.7 หน้า 318) ก็เช่นกัน ถึงแม้ว่าทั้งคู่จะมีฐานะยากจน ไม่มีของมีค่า
มาให้โตะครุจนทำให้โตะครุไม่พอใจ สอนเพียงประโยคเดียวเท่านั้น แต่ทั้งแยนา
และชาแวมาลิล ก็ตั้งใจท่องจำประโยคเหล่านั้น จนทำให้เขาทั้งคู่ประสบความสำเร็จ
ในบั้นปลายของชีวิต

นอกจากจะนิยามยกย่องผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเพลงอาวูธ
และความสามารถด้านต่าง ๆ แล้ว ชาวไทยมุสลิมยังยกย่องผู้ที่มีความรู้ทางศาสนา
อิสลาม ชาวไทยมุสลิมจึงนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาในปอเนาะ¹ ผู้ที่มีความรู้ทาง
ศาสนาอิสลามก็จะได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไป ดังปรากฏในนิทานเรื่องหาเขย
กล่าวคือ ชายคนหนึ่งคิดจะให้ลูกสาวแต่งงาน แต่ก็ไม่ทราบว่า จะยกให้ใครดี ผู้เป็น
ภรรยาจึงแนะนำให้ยกลูกสาวให้กับผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาดีกว่า (ภาคผนวก ข. 7
หน้า 314) ซึ่งโลกทรรศน์นี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน

จากการที่ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี มีโลกทรรศน์ที่ยกย่องผู้ที่มีความรู้
ความสามารถนั้น เนื่องจากศาสนาอิสลามได้ส่งเสริมให้ผู้คนเสาะแสวงหาความรู้
โดยถือว่าการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคน ท่านนาบีมุฮัมมัด (ช.ล)² ได้สอน
ให้ทุกคนเรียนจนตลอดชีวิต ดังวจนะของท่านที่ว่า "จงศึกษาตั้งแต่อยู่ในเปลจนถึง
หลุมศพ" (กรมการศาสนา, 2522 : 7) การเรียนรู้นั้นจะต้องอาศัยความมานะ
พยายาม ความพากเพียรในการเสาะแสวงหา ดังวจนะของท่านนาบีมุฮัมมัด (ช.ล)
ตอนหนึ่งว่า "จงศึกษาเถิด แม้ความรู้นั้นจะอยู่ถึงเมืองจีนก็ตาม" (กรมการศาสนา,
2522 : 7) ดังนั้นชาวไทยมุสลิมจึงยกย่องและนับถือผู้ที่มีความรู้ความสามารถ
อย่างแท้จริง ซึ่งนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมได้แสดงให้เห็นโลกทรรศน์ข้อนี้

1.2 ยกย่องผู้ที่มีปัญญาเฉลียวฉลาด

ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีนิยมยกย่องผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ
รู้จักใช้ไหวพริบเอาตัวรอดในยามคับขันได้ ดังปรากฏในนิทานเรื่องแวกะจิกับเสื้อ
แวกะจิกับเสื้อใช้ไหวพริบจนสามารถเอาตัวรอดได้ (ภาคผนวก ข.8 หน้า 329)

¹ ปอเนาะ เป็นสถานที่อบรมสั่งสอนศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิม
เพื่อให้มีความรู้ในทางศาสนา สามารถปฏิบัติศาสนกิจ ให้รู้จักบำเพ็ญกิจประจำวัน
ตลอดจนความสัมพันธ์ทางครอบครัว และมรดกตามหลักศาสนาอิสลาม (อุทัย หิรัญโต,
2521 : 76-77)

² มาจากคำเต็มว่า "ซ็อลลันลอฮูอะลัยฮิวะซัลลัม" หมายถึง ซออัลลอฮู
ทรงเมตตาและประทานสันติสุขแก่ท่าน (อับดุลการีม เกิดภักดี, ม.ป.ป. : ไม่ปรากฏ
เลขหน้า)

นิทานเรื่องเด็กฉลาดเป็นเรื่องหนึ่งซึ่งให้เห็นประโยชน์ที่ได้รับจากความฉลาด กล่าวคือ เด็กชายคนหนึ่งมีสติปัญญา เฉลียวฉลาด ชอบทายปัญหากับชาวบ้าน วันหนึ่งพระราชารัสทายปัญหาบ้าง ด้วยความฉลาดของเด็กชายผู้นั้น ทำให้เขาสามารถเอาตัวรอดได้ ดังตัวอย่างตอนหนึ่งที่ปรากฏในเรื่องนี้

"...เด็กคนนั้นก็หูลุคตอบไปว่า นกที่อยู่ในกำมือ
ของพระองค์นั้นก็เหมือนกัน ถ้าหม่อมฉันบอกว่ายังมี
ชีวิตอยู่ พระองค์ก็จะบีบให้มันตาย ถ้าบอกว่ามันตาย
พระองค์ก็จะคลายมือ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 283.)

ส่วนเรื่องอาบุญาวาพเจ้าปัญญา เป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นความฉลาดหลักแหลม มีไหวพริบปฏิภาณดี สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของอาบุญาวาพได้เป็นอย่างดี จนในที่สุดพระราชาก็คิดร้ายต่ออาบุญาวาพต้องสิ้นพระชนม์เพราะถูกอาบุญาวาพซ่อนกล ดังปรากฏในตอนล่างบ่อน้ำว่า

"...พระราชาก็ตรัสว่า "แล้วข้าจะไปได้อย่างไรละ"
อาบุญาวาพจึงหูลุคตอบว่า "เฮ้ ! ก็ทำอย่างที่พระองค์ทำกับ
หม่อมฉันไง" พระราชาก็ตรัสว่า "ถ้าอย่างนั้นไม่ยากเลย"
ดังนั้นพระองค์จึงรับสั่งให้นายทหารไปชูป่อ และเมื่อ
พระราชาลงไปในบ่อแล้ว อาบุญาวาพก็เอาก้อนหินโยนทิ้ง
ลงไปบ่อ ในที่สุดพระราชาก็สิ้นพระชนม์..."

(ภาคผนวก ข.8 หน้า 330)

นิทานเรื่องเปาะคือรามัดและเปาะชอมัดก็เช่นกัน เปาะคือรามัดและเปาะชอมัดไปกางป่าเพื่อเพาะปลูกพืชผล เปาะชอมัดฉลาดจึงสามารถเพาะปลูกพืชผลได้ผลผลิตมากกว่าเปาะคือรามัด ทำให้เขามีฐานะร่ำรวยขึ้น ดังตัวอย่างตอนหนึ่งว่า

"...เปาะคือรามัดนั้นถ้าปลูกข้าวห้าไร่ ก็ได้ปริมาณ
ข้าวจำนวนห้าโร่นั้นแหละ ซึ่งผิดกับเปาะชอมัด เนื่องจาก

เขาปลุกไว้หลายที่ ตรงโน้นนี่ตรงนั้นหน่อย เมื่อนำมา
รวมแล้วมันก็มาก..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 299)

แม้ในนิทานมุขตลก คือ เรื่องคำขลับ-โล้นเกลี้ยง ก็ยังปรากฏโลกทรรศน์นี้
กล่าวคือ สามีและภรรยาพนันกันว่าใครจะสามารถหาเงินได้มากกว่ากัน ภรรยาซึ่งมี
สติปัญญาเฉลียวฉลาดกว่าสามี ได้ทำอุบายจนได้เงินมาก ทำให้ชนะพนันในที่สุด
(ภาคผนวก ข.4 หน้า 242)

นอกจากชายไทยมุสลิมจะยกย่องผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดแล้ว ยังไม่ชอบ
ผู้ที่โง่เขลาเบาปัญญาอีกด้วย ดังปรากฏในนิทานเรื่องตักลง ผู้เป็นลูกชายไม่ทราบ
เมื่อแต่งงานแล้วต้องทำอะไร ทำให้ผู้เป็นพ่อรำคาญในความโง่ของลูก

"...พ่อจึงคำลูกชายไปว่า "ไอ้ลูกโง่ เอ็ง ไม่นำโง่
ถึงขนาดนี้เลย เอ็งนี่มันโง่จริง ๆ โง่ยิ่งกว่าควายเสียอีก..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 245)

นิทานเรื่องเปาะเนกัยเมาะเน ก็เช่นกัน ความโง่เขลาของเปาะเน
ทำความเคียดแค้นและรำคาญใจให้กับเมาะเนหลายครั้งด้วยกัน

"...เมาะเนตะโกนสั่ง "เช็ญโตะอาเยาะห์ด้วยนะ"
"โตะอาเยาะห์เป็นอย่างไรล่ะ" เปาะเนถาม เมาะเน
อธิบายว่า "คนที่โพกหัว เกรายาวนั้นแหละโตะอาเยาะห์ล่ะ"

เปาะเนเดินผ่านทุ่งกว้างแห่งหนึ่ง มีสัตว์หลายตัว
มีแพะ แกะ เปาะเนเห็นแพะมีลักษณะเหมือนที่เมาะเน
บอกทุกอย่าง จึงพูดขึ้นว่า "โตะอาเยาะห์ไปที่บ้านข้าด้วย
ไปอ่านคู่อารังงานศพลูกข้า..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 250)

1.3 ยกย่องผู้ที่ขยันขันแข็งในการทำงาน

ชาวไทยมุสลิมมักจะยกย่องบุคคลที่ขยันขันแข็งในการทำงาน
เห็นคุณค่าของการทำงาน โดยถือว่าคนเราจะมีฐานะร่ำรวยได้ก็ต้องรู้จักประกอบ

ล้มมาอาชีพด้วยความขยันขันแข็ง : มาขอทบทวน โลกทรรศน์ข้อนี้ปรากฏในนิทาน
พื้นบ้านหลายเรื่อง ดังเช่น นิทานเรื่องเพื่อนแท้ ยูโซะและสาและเป็นเพื่อนที่รัก
กันมาก สาและมีฐานะร่ำรวยจึงไม่ยอมประกอบอาชีพใด ๆ ทำให้เขามีฐานะ
ยากจนสิ้นเนื้อประดาตัว ส่วนยูโซะนั้นได้ประกอบอาชีพค้าขายจนทำให้มีฐานะดีขึ้น
ตัวตัวอย่างตอนหนึ่งของนิทานเรื่องนี้

"...เมื่อทั้งสองตกลงกันเรียบร้อยแล้ว ทั้งคู่จึง
แยกย้ายกันออกไปทำมาหากิน สาและนั่นหลังจากแยกย้าย
กันไปแล้ว ก็ไม่ได้ไปทำมาหากินที่ไหน นำเงินหนึ่งหมื่นบาท
ไปเที่ยวเตร่กินเหล้าเมายาและเที่ยวโสเภณีในเมือง
ส่วนยูโซะนั้นนำเงินหนึ่งหมื่นที่ได้จากสาและไปลงทุนค้าขาย
ทำให้ฐานะของเขาดีขึ้นเรื่อย ๆ ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 301)

ส่วนนิทานเรื่องมหาเศรษฐี เจ๊ะแหว่ได้ทำงานอย่างขยันขันแข็งทำให้เขา
มีฐานะดีขึ้นกว่าเดิม

"...เมื่อทั้งสองร่วมแรงกันทำงานอย่างขยันขันแข็ง
จึงทำให้ได้จำนวนเพิ่มมากขึ้น เมื่อเอาไปขายที่ตลาดก็ได้
เงินมาจำนวนวันละหนึ่งร้อยสตางค์ทุก ๆ วัน กิจการปลูก
ผักเสี้ยนของเขาจึงเจริญรุดหน้าไปเรื่อย ๆ ปลูกกลาง
เต็ดไปขายกลางจนทำให้ฐานะของเขาดีขึ้น..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 305)

นิทานเรื่องเจ๊ะมุกกับเจ๊ะมะ (ภาคผนวก ข.7 หน้า 273) และนิทาน
เรื่องเปาะคือรามัดและเปาะซอมัด (ภาคผนวก ข.7 หน้า 299) ตัวเอกของเรื่อง
ก็ได้ทำงานอย่างขยันขันแข็ง จนทำให้ฐานะของเขาดีขึ้นเช่นกัน

ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี นอกจากจะยกย่องคนที่ขยันขันแข็งในการ
ทำงานแล้ว ยังรังเกียจคนเกียจคร้านอีกด้วย ดังปรากฏในนิทานเรื่องอาแวชื่อ เร็ง

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 183) อาแวชื่อเรื่องเป็นคนเกียจคร้าน จึงเป็นที่รังเกียจของ
คนอื่น หรือนิทานเรื่องเปาะเนกับเมาะเน ส่วนที่ 3 (ภาคผนวก ข.4 หน้า 252)
เปาะเนเป็นคนเกียจคร้านมาก เมาะเนจึงไม่พอใจ นิทานเรื่องฮาแวชื่อมาละห์
ส่วนที่ 1 (ภาคผนวก ข.3 หน้า 228)ฮาแวชื่อมาละห์ ส่วนที่ 2 (ภาคผนวก ข.3
หน้า 231) ตัวเอกของเรื่องเกียจคร้านมาก จนได้รับสมญาจากชาวบ้านว่า
ฮาแวชื่อมาละห์ ซึ่งหมายถึงชายเกียจคร้าน แต่นิทานเรื่องฮาแวชื่อมาละห์
ส่วนที่ 2 นั้น ภายหลังเขาได้กลับตัวกลายเป็นคนขยันขันแข็ง ทำให้มารดา
ของเขาพอใจและรักใคร่เขามากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างตอนหนึ่งในนิทานเรื่องนี้

"...พอไปถึงในป่าใหญ่ เขาก็ลงมือถางไปพลาง
ปลูกต้นยางไปพลาง จนครบตามที่เขาคต้องการ คือ ภูเขา
สี่สิบลูกเป็นของเขาหมด แล้วเขาก็กลับไปตามแม่ให้มาดู...
แม่จึงชมเชยเขาว่า "ลูกของแม่คนนี้ขยันจริง ๆ ตอนนี้
เรารวยแล้วละลูก..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 231)

การที่ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ยกย่องผู้ขยันขันแข็งในการทำงาน
อาจสืบเนื่องมาจากคำสอนของศาสนาอิสลาม เพราะ "อิสลามสนับสนุนเรื่องการ
ประกอบอาชีพมากกว่าการอยู่เฉย ๆ โดยไม่มีงานทำ" (มุนีเราะฮ์ บินตุ
อับดุลเราะฮ์มาน, 2532 : 69) ผู้ที่ประพฤติดีไปจากคำสอนของศาสนามักจะเป็น
ที่รังเกียจของคนอื่น ๆ ในสังคม

1.4 ยกย่องคนที่ซื่อสัตย์สุจริต

โลกทรรศน์ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ที่ปรากฏเด่นชัด
ในนิทานเรื่องฮาแวจือรติก คือ นิยมยกย่องนับถือคนที่ซื่อสัตย์สุจริต กล่าวคือ
ฮาแวจือรติกเดินทางไปค้าขายต่างเมือง พบเมือง ๆ หนึ่งมีทองคำจำนวนมากมหาศาล
คนอื่นในเรือกต่างก็เอาทองคำเหล่านั้นมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตน ยกเว้นฮาแวจือรติก
คนเดียว เพราะเขาถือว่าทองคำเหล่านั้นไม่ใช่ของเขา ผลของความซื่อสัตย์ของ
เขาทำให้เขาได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองนี้ (ภาคผนวก ข.7 หน้า 321)

ส่วนนิทานเรื่องโตะปาแดงก็เช่นกัน โตะปาแดงเป็นบุคคลที่ซื่อสัตย์สุจริต รักษาคำพูดยิ่งชีวิต เขารับปากกับพ่อค้าต่างเมืองว่าจะขายเครื่องทองเหลือง แม้จะรู้ว่าเจ้าเมืองจะลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต แต่เขาก็ต้องทำตามสัญญาที่ให้ไว้ (ภาคผนวก ข.8 หน้า 327)

แม้ในนิทานที่มีสัตว์เป็นตัวละคร ชาวไทยมุสลิมก็ยังผูกเรื่องให้เห็นถึง โลกทรรศน์ข้อนี้ โดยสมมุติให้สัตว์มีพฤติกรรมเหมือนมนุษย์ ดังในนิทานเรื่องช่างกับแม่เสือ กล่าวคือ ช่างได้เหยียบลูกเสือตาย แม่เสือโกรธจะจับช่างกินเป็นอาหาร ช่างได้ขอเวลาจากเสือเจ็ดวันเพื่อจะกลับไปให้นมลูก เมื่อครบกำหนดช่างก็เดินทางมาหาแม่เสือตามสัญญา (ภาคผนวก ข.6 หน้า 264)

ในทางตรงกันข้ามชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริตจะประสบผลร้ายในชีวิตของตน ดังที่ปรากฏในนิทานเรื่องชายผู้กล้า (ชาแววราณี) กล่าวคือ นายท้ายเรือได้คิรายต่อชาแววราณี และแอบอ้างว่าผ้าจะถือละมะห์กาแจกูรีเป็นของตน นำไปถวายพระราชา ภายหลังเมื่อพระราชาทรงทราบความจริง นายท้ายเรือจึงถูกประหารชีวิต (ภาคผนวก ข.3 หน้า 184)

การที่ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี มีโลกทรรศน์เช่นนี้สืบเนื่องมาจากคำสอนในศาสนาอิสลามนั่นเอง มุณีเราะฮุ บินคุ อับดุลเฮาะฟุรุ (2532 : 51-52) กล่าวว่า "อิสลามสอนให้มุสลิมทุกคนมีความซื่อสัตย์ ไม่ว่าจะความซื่อสัตย์ของตน จะทำให้ตนเองเดือดร้อนหรือญาติสนิทไม่พอใจก็ตาม" "ความซื่อสัตย์จึงเป็นคุณธรรมที่สำคัญคุณธรรมหนึ่ง แม้กระทั่งท่านศาสนานาบี มุฮัมมัด (ช.ล) ผู้เป็นศาสดาของศาสนาอิสลามก็เป็นที่รู้จักกันดีในสังคมด้านความซื่อสัตย์ จนได้รับการยกย่องจากคนทั่วไปว่า "อัลอามีน ซึ่งแปลว่า ผู้ซื่อสัตย์" (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2521 : 9)

1.5 นิยมยกย่องผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณ

ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีนิยมยกย่องผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณ รู้จักตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีหลายเรื่อง

ได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์ข้อนี้ เช่น นิทานเรื่องเงาะมุและเงาะมะ ทั้งสองเป็นเพื่อนรักกันมาก เงาะมุมักจะช่วยเหลือเงาะมะเสมอ เนื่องจากมีฐานะดีกว่า เงาะมะจึงสำนึกในบุญคุณและได้ตอบแทนพระคุณของเงาะมุในภายหลัง

"... เงาะมะก็ตอบว่า "ฉันเองนั้นไม่มีปัญหาหรอก เพราะฉันเองก็ได้อาศัยเพื่อนหลายอย่างในสมัยที่เรียน อยู่ปอเนาะด้วยกัน ฉันทินดีเสมอถึงแม้ว่าตอนนี้ฉันจะรวยกว่าเพื่อนก็เถอะ แต่ฉันก็เคยอยู่เสมอว่าเพื่อนเคยมีบุญคุณกับฉัน ฉันไม่อาจลืมทุกอย่างได้ จึงคิดตอบแทนเพื่อนบ้างเท่านั้นเอง ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 273)

นิทานเรื่องเพื่อนแท้ก็เช่นกัน สาและเป็นฝ่ายที่ช่วยเหลือยูโซ๊ะเสมอมา เมื่อสาและลำบาก ลั่นเนื้อประกาศตัว ยูโซ๊ะจึงตอบแทนพระคุณของสาและ

"... สาและเพื่อนรัก เรือลำนี้เป็นของเพื่อน ฉันขอมอบเรือลำนี้และสินค้าที่อยู่ในเรือทั้งหมดให้เพื่อน ตอนนี้เพื่อนเป็นเจ้าแล้ว ลูกจ้างก็มีพร้อมแล้ว ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 301)

ส่วนนิทานเรื่องชายยากจน (มะกับอาหมัด) ปลาเบนได้ตอบแทนบุญคุณของมะกับอาหมัดที่ไม่ฆ่าตนด้วยการมอบม้าศึกพร้อมอุปกรณ์ทำศึกให้

"... ฝ่ายปลาเมื่อได้ยินเช่นนั้นก็ตกใจกลัว ร้องให้อ้อนวอนโดยกล่าวว่า "อย่ากินข้าเลขตัวข้าเล็กน้อย เจ้ากินไม่มีอันตราย ข้าจะให้ม้าศึกพร้อมอุปกรณ์ในการทำศึกให้เจ้า ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 185)

แม้ในนิทานเรื่องฮาแวญาเงาะ พระราชาทรงช้ำซึ่งในบุญคุณของ
ฮาแวญาเงาะที่ช่วยทำให้รสอาหารของพระองค์ดีขึ้น โดยเติมเกลือช่วยปรุงรส
จึงทรงตอบแทนบุญคุณของฮาแวญาเงาะ

"... พอถึงเวลาจากกัน พระองค์ทรงนึกถึงบุญคุณ
ของชายหนุ่ม จึงตรัสว่า "ช้ำนี้เป็นถึงพระราชาแต่ไม่มี
สิ่งที่จะตอบแทนเจ้า ช้ำมีพระธิดาคงค์สุดห้อง ช้ำจะยก
ให้เจ้า ช้ำจะจัดพิธีแต่งงานให้กับเจ้า ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 323)

การที่ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ยกย่องผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณ
สืบเนื่องมาจากคำสอนของศาสนาอิสลามนั่นเอง ดังความตอนหนึ่งในคัมภีร์
อัลกุรอานว่า "มาดแม้พวกเธอขอบคุณ ฉันก็จะเพิ่มพูนแก่พวกเธอ แต่ถ้าพวกเธอ
เนรคุณ แท้จริงการละโทษของฉันร้ายแรงนัก" (กรมการศาสนา, 2522 : 30)
นอกจากนี้แล้วชาวไทยมุสลิมยังถือว่า "บุคคลที่รู้คุณและขอบคุณต่อผู้มีพระคุณย่อมเป็น
บุคคลที่คบค้าสมาคมได้ (เล่มเดิม, หน้า 30) ดังนั้นผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณมักจะเป็น
ที่นับหน้าถือตาของบุคคลทั่วไป

1.6 ยกย่องผู้ที่มีน้ำใจโอบอ้อมอารี

โลกทรรศน์อีกข้อหนึ่งที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี
คือ ยกย่องผู้ที่มีน้ำใจโอบอ้อมอารีต่อบุคคลทั่วไป นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องได้สะท้อน
ให้เห็นโลกทรรศน์นี้ เช่น

นิทานพื้นบ้านเรื่องชายผู้ถูกเหยียดหยาม ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่มีจิตใจ
โอบอ้อมอารีจะได้รับผลของความดี และในทางกันข้ามผู้ที่มีใจแคบ ไม่มีความเมตตา
ก็จะได้รับผลตอบแทนจากการกระทำนั้น ๆ เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ชายหนุ่มสามคน
ต่างเป็นโรคคนละอย่าง เมื่อมีคนมาช่วยรักษา ชายหนุ่มทั้งสามรับปากว่าจะทำ
ความดี ชายผู้ช่วยรักษาคิดจะทดสอบ จึงปลอมตัวเป็นคนพิการ ปรากฏว่าชายคน
ที่หนึ่งและคนที่สองขี้ใจโลเลไม่ยอมต้อนรับ แต่ชายคนที่สามต้อนรับซบซู่เป็นอย่างดี
ผลปรากฏว่า

"... วันรุ่งขึ้นเมื่อชายผู้นั้นตื่นนอนขึ้นมา กลับไม่เห็นชายง่อยผู้นั้นแล้ว และต่อมาได้ข่าวว่า เพื่อน ๆ อีกสองที่ปฏิเสธไม่ให้ชายง่อยเข้าไป อาศัยในบ้านนั้นกลับกลายเป็นโรคเหมือนเดิม และสัตว์ก็ตายไปจนหมด ส่วนเขาผู้มีจิตใจเมตตาผู้นั้น ก็มีทรัพย์เพิ่มมากขึ้น และมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 276)

นอกจากนี้แล้วชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ยังเป็นคนที่จิตใจเมตตา กรุณา ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน โดยถือว่ามุสลิมทุกคนเป็นพี่น้องกัน ในนิทานพื้นบ้าน เรื่องฮาแวญาเงาะ เศรษฐีผู้หนึ่งเห็นว่าฮาแวญาเงาะไม่มีเงินทุนที่จะค้าขาย จึงช่วยเหลือทางด้านทุนรอนให้

"... วันนั้นเขาโชคดีเพราะได้พบกับเศรษฐี ท่านหนึ่ง เศรษฐีคนนั้นถามว่า "เฮ้! ฮาแวญาเงาะ เป็นไง คิดจะทำมาค้าขายกับเขาบ้างหรือเปล่า" ชายหนุ่มบอกว่า "ก็คิดอยู่เหมือนกัน แต่ข้าไม่มีเงิน จะลงทุน" เศรษฐีคนนั้นก็บอกว่า "เรื่องเงินทุน ไม่มีปัญหา ขอให้เจ้ามีความคิดที่จะมาค้าขาย ข้ายินดีออกให้เอง เจ้าต้องการเท่าไรล่ะ ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 323)

ชาวไทยมุสลิมปัตตานีมีโลกทรรศน์ที่ยกย่องผู้ที่ใจโอบอ้อมอารี เมตตากรุณา เพราะถือว่าความโอบอ้อมอารี เมตตากรุณา เป็นคุณธรรม ที่จำเป็นสำหรับมุสลิม เนื่องจาก "อิสลามส่งเสริมให้มีความรัก เมตตา เอ็นดู บรรารณาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข (มุณีเราะฮ์ บินตุ อับดุลอะอะฟูร์, 2532 : 65) นอกจากนี้แล้วความเมตตากรุณายังเป็นเครื่องหมายของผู้ศรัทธาในพระเจ้า เพราะอัลลอฮ์ (ซ.บ) ทรงมีคุณลักษณะกรุณาปรานี ทรงเมตตาเสมอ (เล่มเดิม, หน้า 65) ดังนั้น ชาวไทยมุสลิมจึงยึดมั่นในคุณสมบัติที่ดังามเหล่านี้

2. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวจัดเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของโครงสร้างสังคม (เสาวณีย์ จิตต์หมวด, 2531 : 236) เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่จะอบรมคุณแลสมาธิในสังคมให้เติบโตเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคมในภายภาคหน้า ครอบครัวชาวไทยมุสลิมปัตตานี มีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย คือ บิดามารดา บุตร และญาติพี่น้อง มักจะอยู่ในบ้านเดียวกัน จึงมีความรักใคร่ผูกพันกันมาก โลกทรรศน์ของชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ที่บุคคลมีต่อครอบครัวและเครือญาติเท่าที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านมีดังนี้

2.1 โลกทรรศน์ที่มีต่อคู่ครอง

2.1.1 การเลือกคู่ครองเป็นหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

โลกทรรศน์ที่มีต่อคู่ครองนั้น จากการศึกษาในนิทานพื้นบ้าน พบว่าชาวไทยมุสลิมปัตตานีให้โอกาสแก่บิดามารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้พิจารณาเลือกคู่ครองให้บุตรหลานของตน การเลือกคู่ครองมักนิยมเลือกคู่ครองที่มีความรู้ทางศาสนา มีความสามารถในเพลงอาวูธ เข้มแข็ง กล้าหาญ ชัยัน ฉลาด เป็นต้น ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องดังนี้

นิทานเรื่องหาเขย สองสามีภรรยาคนหนึ่งปรึกษาเรื่องจะหาคู่ครองให้กับบุตรสาวของตน ดังตอนหนึ่งในนิทานเรื่องนี้ :

"... พ่อแม่ปรึกษาถึงเรื่องจะหาคู่ครองให้บุตรสาวของตนว่า จะให้แต่งงานกับข้าราชการ หรือกับผู้มีความรู้ทางศาสนา ฝ่ายพ่อคิดว่าแต่งงานกับใครก็ได้ แต่ผู้เป็นแม่ไม่ยอม อยากจะได้ลูกเขยเป็นผู้ที่มีความรู้ทางศาสนามากกว่า ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 314)

นิทานเรื่องชายยากจน (มะกับอาหมัด) ก็เช่นกัน พระราชาทรง
ประกาศว่าจะอภิเษกพระธิดากับชายหนุ่มที่สามารถนำหัวงูทิ้งลงไปในทะเล
ดังความตอนหนึ่งว่า

"... ส่วนหัวงูที่กระจัดกระจายตามชายฝั่ง
ไม่มีผู้ใดสามารถเอาไปทิ้งทะเลได้ พระราชาจึงทรง
ประกาศว่าผู้ใดสามารถเอาไปทิ้งทะเลได้ พระองค์
จะยกพระธิดาให้ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 185.)

ส่วนนิทานเรื่องชายผู้กล้า พระราชาจะทรงพระราชนิพนธ์พระธิดาให้กับ
ผู้ที่สามารถนำผ้าจะก้อละมะห์กาแจกูรีมาให้พระองค์ ดังข้อความที่ว่า

"... เมื่อพระธิดาเจริญพระชันษา พระราชา
ทรงนึกถึงค่านิยมของพระองค์ จึงตรัสสั่งให้เสนา
บ่าวประกาศว่าผู้ใดในเมืองนี้สามารถหาผ้าจะก้อละมะห์
กาแจกูรีได้ พระองค์จะยกพระธิดาให้ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 182)

นิทานเรื่องสี่พี่น้อง พระราชาจะหาคู่อภิเษกให้พระธิดาเช่นกัน

"... เมืองนี้พระธิดาของพระราชาประจวบหนัก
หาหม่อมารักษาเท่าไร ๆ ก็ไม่หาย ฝ่ายพระราชา
จึงมีพระบรมราชโองการไปยังข้าราชการว่า
"ถ้าผู้ใดสามารถรักษาพระธิดาองค์นี้ได้ ก็จะยกพระธิดา
ให้เป็นชายา ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 310)

ส่วนนิทานเรื่องธิดาช่าง นิทานเรื่องเด็กฉลาด และนิทานเรื่องเปาะเน
กับเมาะเน ส่วนวันที่ 1 ก็เช่นกัน กล่าวคือ พระราชาทรงเลือกชายหนุ่มมาเป็นคู่
อภิเษกของพระธิดา

นิทานเรื่องธิดาข้าง

"... พระธิดาองค์สุดท้ายซึ่งถูกแต่งตั้งให้พระเศียร มีความเจ็บปวดมากอย่างบอกไม่ถูก พระราชาทรงพยายามหาทางรักษาเท่าไร ๆ ก็ไม่สามารถทำให้อาการของพระธิดาหายประชวร ทนทางสุดท้ายพระราชาทรงป่าวประกาศว่า "ถ้าใครสามารถรักษาอาการประชวรของพระธิดาให้หายขาดได้ เขาผู้นั้นจะได้อภิเษกกับพระธิดา ..."

(ภาคผนวก ข-3-หน้า 188)

นิทานเรื่องเด็กฉลาด

"... พระราชาทรงเห็นว่าเด็กคนนี้เป็นเด็กฉลาด จึงทรงยกพระธิดาให้อภิเษกกับเด็กคนนั้น ..."

(ภาคผนวก ข.7-หน้า 283)

นิทานเรื่องเปาะเนกับเมาะเน ส่วนวันที่ 1

"... พระราชาก็เช่นเดียวกันทรงเข้าใจว่าเปาะเนคือ เทวดาที่ลงมาจากสรวงสวรรค์ พระองค์จึงทรงเชิญให้เปาะเนอยู่ในเมืองแห่งนี้ เพื่อเป็นเกียรติและเป็นศิริมงคล พระราชาก็จัดพิธีอภิเษกสมรสระหว่างเปาะเนกับพระธิดาแสนสวยองค์สุดท้าย ..."

(ภาคผนวก ข.4-หน้า 248)

การที่นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องให้โอกาสบิดามารดาหรือผู้ปกครองเลือกคู่ครองให้เช่นนี้ อาจจะเป็นเพราะผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า ชาวไทยมุสลิมถือว่า การแต่งงานตามประเพณีและถูกต้องตามบทบัญญัติของศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ ศาสนาอิสลามส่งเสริมให้มีการแต่งงาน ... ท่านนาบีมุฮัมมัด (ซ.ล) ได้กล่าวไว้ว่า "มิได้มีการสรรค์สร้างใดในอิสลาม ซึ่งเป็นสิ่งอันทรงพึงพอพระทัยแห่งอัลลอฮ์ เท่ากับการทรงให้มีการสมรส" (อับรอฮิม อุมมี, 2524 : หน้าคำนำ) นอกจากนี้แล้ว มุฮัมมัด อิบรอน (2533 : 25) ได้กล่าวว่า "อิสลามมิได้ถือว่าการแต่งงานเป็นการเชื่อมชายและหญิงเข้าด้วยกันเพียงเพื่อสนองความต้องการทางเพศแต่เพียงอย่างเดียว แต่การแต่งงานเป็นสัญญาทางสังคมที่ประกอบด้วย

หน้าที่และความรับผิดชอบอันมากมายและกว้างขวาง" ดังนั้นเมื่อบุตรสาวมีอายุสมควรจะแต่งงานแต่ไม่ยอมแต่งงาน จึงสร้างความไม่พอใจให้กับผู้เป็นบิดามารดา ดังเช่นในนิทานเรื่องฮาเวซ็อง เร็ง พระธิดาองค์สุดท้ายทรงไม่ยินยอมที่จะเลือกคู่พระราชกรั้วมาก ด้วยความเกรงพระทัยพระบิดา เจ้าหญิงจึงทรงยินยอมเลือกคู่อภิเษก (ภาคผนวก ข.3 หน้า 217)

2.1.2 สามีภรรยาจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เมื่อหนุ่มสาวแต่งงานกันแล้วสามีภรรยาจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวไทยมุสลิมปัตตานีเมื่อแต่งงานมีครอบครัวไปแล้วถือว่าภรรยาจะต้องอยู่ในความดูแลคุ้มครองของสามี ถ้าหากผู้คนยกย่องสามี ภรรยาจะพลอยได้รับการยกย่องด้วย ดังนั้นเมื่อมีหนทางใดที่จะช่วยส่งเสริมสามีได้ ภรรยาที่ดีจึงควรส่งเสริม เช่น ในนิทานเรื่องฮาเวซ็อง เร็ง (ภาคผนวก ข.3 หน้า 217) เมื่อพระธิดาอภิเษกกับชายเกียจคร้าน ถูกขับไล่ออกจากเมือง เจ้าหญิงทรงทำทุกอย่างเพื่อที่จะให้สามีเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ จึงทรงอ้อนวอนพี่ชายให้ช่วยนำสามีของพระองค์ไปค้าขายด้วย เพื่อจะได้มีฐานะที่ดีขึ้นในอนาคต

นิทานเรื่องมหาเศรษฐี (ภาคผนวก ข.7 หน้า 305)

เจ๊แวกกับเจ๊แมะสองสามีภรรยาได้ช่วยกันทำมาหากิน จึงทำให้ฐานะของเขาทั้งคู่ดีขึ้นกว่าเดิม

ในทัศนะของอิสลามนั้นถือว่าสามีภรณามีหน้าที่ต้องปฏิบัติปรนนิบัติ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดเวลาจึงจะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข "การดำเนินชีวิตในระบบอิสลามถือว่าสามีมีหน้าที่ปกครองอุปการะเลี้ยงดูภรรยา และผู้ที่อยู่ในปกครอง ส่วนภรณามีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบบ้านเรือน" (มุณีเราะฮู บินตุ อับดุลอะอะฟูรุ, 2532 : 79)

2.1.3 เชื่อว่าคู่กันแล้วต้องไม่แคล้วกัน

ชาวไทยมุสลิมปัตตานีเชื่อว่าหนุ่มสาวคู่ใดหากเป็นเนื้อคู่กันแล้วยอมไม่แคล้วกัน ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องฮาเวซ็อง เร็งว่า

ตัวเอกฝ่ายชายมีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์ แต่ตัวเอกฝ่ายหญิงก็ยิ่งรักใคร่และเลือก
เป็นคู่ครอง ตั้งความตอหนึ่งว่า

"... ทหารกราบทูลว่า "เหลืออยู่คนเดียวเท่านั้น
พะยะค่ะ ที่ยังไม่ได้เข้าเฝ้า ชายคนนี้มีหน้าตาอัปลักษณ์
ผิวหนังขรุขระ หน้าตาน่าเกลียดอาศัยอยู่ในป่าโน้น"
เจ้าเมืองจึงตรัสสั่งให้ทหารไปเรียกชายหนุ่มคนนั้นมา
เข้าเฝ้า เมื่อซาแวก็กราบมาเข้าเฝ้าเรียบร้อยแล้ว
พระองค์ตรัสเรียกพระธิดา ฝ่ายพระธิดาเมื่อเห็น
ซาแวก็กราบเกิดหลงรักและทรงเลือกซาแวก็กราบ
ผู้อัปลักษณ์คนนี้เป็นสามี

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 220)

การที่ชาวไทยมุสลิมมีโลกทรรศน์เช่นนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อทาง
ศาสนาอิสลาม ซึ่งถือว่าเนือคู่ของผู้ใดนั้นอัลลอฮ์ (ช.บ) หรือพระเจ้าจะเป็น
ผู้กำหนด ดังปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน "และหนึ่งในสัญญาทั้งหลายของพระองค์
คือ พระองค์ได้ทรงสร้างคู่ครองสำหรับพวกเจ้าจากตัวของพวกเจ้าเอง"
(มุฮัมมัด อิมรอน, 2533 : 25)

2.1.4 นิยมแต่งงานระหว่างครอบครัวที่รู้จักกัน

ชาวไทยมุสลิมเมื่อมีอายุพอสมควรที่จะมีคู่ครอง
ผู้ปกครองจะมองหาคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม คู่ควรกับบุตรหลานของตน โดยเลือก
คนดีมีความรู้ความสามารถเป็นพ่อบ้านแม่บ้านที่ดี มีความศรัทธาและปฏิบัติศาสนกิจ
อย่างเคร่งครัด โดยมักเลือกจากครอบครัวที่รู้จักกันหรือบ้านช่องอยู่ในละแวก
เดียวกัน นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์
ข้อนี้ อาทิเช่น นิทานเรื่องชายเพิ่งแต่งงาน (ภาคผนวก ข.4 หน้า 240) นิทานเรื่อง
มหาเศรษฐี (ภาคผนวก ข.7 หน้า 305) นิทานเรื่องซาแวก็ชื่อมวละห์ ส่วนวนที่ 2
(ภาคผนวก ข.3 หน้า 231) ดังตัวอย่าง

"... ชายคนหนึ่งเพิ่งแต่งงานกับหญิงสาว
ซึ่งมีบ้านอยู่ตรงกันข้ามกับบ้านของเขา หลังจาก
แต่งงานเขาก็ยังไป ๆ มา ๆ ระหว่างบ้านของเขา
และบ้านของภรรยาของเขาเพราะอยู่ใกล้กัน ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 240.)

"... เขาทั้งสองเป็นเพื่อนรักกันมาก คนหนึ่ง
ชื่อสาและ อีกคนหนึ่ง ชื่อนี ทั้งสองเป็นเพื่อนรักกันมา
ตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือด้วยกัน ทั้งสองเคยล่นว้าจา
ไว้ว่า "เมื่อต่างคนแต่งงานแต่งการไป แล้วมีลูก
เราจะต้องให้ลูกของเราได้แต่งงานกัน ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 304)

"... แม่ของเขาเดินทางไปหาหญิงสาว
เพื่อมาแต่งงานกับลูกชายของนาง หลังจากไปหา
หลายแห่งแล้วก็ไปพบหญิงสาวคนหนึ่งจึงเดินทาง
กลับมาบอกซาแวชื่อมาละห์ "แม่เจอแล้ว แต่ก็ไม่
แน่ใจว่าลูกจะชอบหรือเปล่า" ซาแวชื่อมาละห์ถามว่า
"ใครหรือจะแม่ ชยันหรือเปล่าละ" ผู้เป็นแม่ตอบว่า
"ก็เป็นคนข้างบ้านโน้นนั่นแหละ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 231)

2.1.5 ไม่นิยมการหย่าร้าง

โลกทรรศน์ชั้นนี้ปรากฏเด่นชัดในนิทานพื้นบ้าน
เรื่องมูอาลาฟ (ภาคผนวก ข.7 หน้า 308) ชาติใช้ให้กือมาลอปไปขอหนังสือหย่า
จากโตะฮีม่าม แต่โตะฮีม่ามไม่ยอมหย่าให้ ดังความตอนหนึ่งว่า

"... โตะฮีม่ามถามว่า "ที่จะหย่านั้นมีสาเหตุ
มาจากอะไร" กือมาลอปตอบว่า "สาเหตุก็คือฉันถามว่า
หมวกขาว ผ้าโพกหัวของเขาหายไปไหน แล้วเขาก็โกรธ"

โตะอีหม่ามถามต่อว่า "สาเหตุแค่นี้เองหรือ"
ก็มาลว่า "โตะอีหม่ามต้องเขียนหนังสือหย่า
ให้ฉันทนะ" โตะอีหม่ามบอกว่า "เธอต้องไปบอก
ให้สามีมาเอง เธอกลับไปก่อน ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 308)

ศาสนาอิสลามไม่ส่งเสริมให้มีการหย่าร้างโดยที่ไม่มีเหตุผลที่สมควร
ดังที่ท่านศาสนานาบีมุฮัมมัด (ช.ล) ได้กล่าวไว้ว่า "พวกท่านจงทำการสมรสเกิด
และพวกท่านอย่าให้ทำการหย่าร้างเลิกรากัน เพราะแท้จริงอัลเลาะห์ไม่รักชาย
และหญิงที่มักมากทั้งหลายที่ชอบเปลี่ยนแปลงคู่ครองโดยหาเหตุหย่าร้าง" (ยะอฺูบ
ทวามประถม, ม.ป.ป. : 235) ดังนั้นเมื่อสามีภรรยาคู่ใดทะเลาะเบาะแว้งถึงขั้น
จะหย่าร้างโดยมีเหตุผลที่ไม่สมควร โตะอีหม่ามซึ่งมีหน้าที่จดทะเบียนหย่าก็จะ
เกลี้ยกล่อมหรือหาทางให้สามีภรรยาคืนคืนกัน

2.2 โลกทรรศน์ที่มีต่อบุพการี

สังคมชาวไทยมุสลิมเป็นสังคมเครือญาติ มีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่
พ่อแม่ปู่ย่าตายายอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน ดังนั้นการยอมรับในระบบอาวุโสและ
วัยวุฒิจึงมีมาก โลกทรรศน์ชาวไทยมุสลิมที่มีต่อบุพการีที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
ไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี มีดังต่อไปนี้

2.2.1 บิดามารดาต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร ให้การศึกษาและมอบมรดก
ให้เมื่อถึงวัยอันควร

นิทานพื้นบ้านเรื่องสี่พี่น้อง (ภาคผนวก ข.7 หน้า 310)

นิทานเรื่องอาแวณาลิล (ภาคผนวก ข.7 หน้า 318) นิทานเรื่องเด็กยากจน
(ภาคผนวก ข.7 หน้า 285) นิทานเรื่องชายสองพี่น้อง (ภาคผนวก ข.7 หน้า 281)
ได้สะท้อนให้เห็นว่าบิดามารดาจะต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาให้การศึกษาในด้านต่าง ๆ
ชาวไทยมุสลิมถือว่าบิดามารดามีหน้าที่ต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูบุตรธิดา อบรมสั่งสอน
จริยธรรม คุณธรรม ให้การศึกษาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้

ทางศาสนา ส่วนใหญ่บิดามารดามักจะฝากบุตรหลานไปเรียนหนังสือที่ปอเนาะ ซึ่งมีโต๊ะครูเป็นผู้สั่งสอนอบรม รวมทั้งเพื่อศึกษาคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งมุสลิมทุกคนถือว่าเป็นธรรมนูญของชีวิต ฝึกปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ และเมื่อบุตรธิดามีอายุพอสมควร บิดามารดาก็จะหาคู่ครองที่เหมาะสมให้ ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้านหลายเรื่อง เช่น นิทานเรื่องชายยากจน (มะกัับอาหมัด) (ภาคผนวก ข.3 หน้า 185.) นิทานเรื่องสาวแวชื่อมาละห์ ส่วนวันที่ 2 (ภาคผนวก ข.3 หน้า 231) นิทานเรื่องอาแวชื่อเร้ง (ภาคผนวก ข.3 หน้า 217) นิทานเรื่องสาวแวชื่อเลาะ-บือซา (ภาคผนวก ข.3 หน้า 226) นิทานเรื่องอาแวชื่อราบู (ภาคผนวก ข.3 หน้า 220) นิทานเรื่องธิดาข้าง (ภาคผนวก ข.3 หน้า 188) นิทานเรื่องชายผู้กล้า (อาแวรานิง) (ภาคผนวก ข.3 หน้า 182) เป็นต้น ท่านศาสนคานาบีมุฮัมมัด (ช.ล) ได้กล่าวไว้ความว่า "หน้าที่ของพ่อแม่ที่มีต่อลูกคือการตั้งชื่อที่ดี การสอนมารยาทที่ดี แก่เขา สอนเขาอ่านเขียนหนังสือ วายน้ำ ยิงธนู และอย่าให้รับประทานนอกจากสิ่งที่ดีมีประโยชน์แก่ร่างกาย และสมรสเขาเมื่อเขาบรรลุนิติภาวะ"¹

(มุณีเรอาฮู บินตุ อับดุลเลาะฟูรู, 2532 : 88)

นอกจากนี้แล้วบิดามารดาก็จะมอบมรดกให้เมื่อบุตรธิดามีอายุพอสมควร เพื่อให้บุตรธิดาจะได้ใช้เป็นทุนรอนในการประกอบอาชีพต่อไป ดังปรากฏในนิทานเรื่องนายเซ็งพ่อค้าอินทผลาล์ม พระราชาประชวรหนักจึงทรงแบ่งมรดกให้กับพระโอรสและพระธิดา ดังตัวอย่างตอนหนึ่ง

"... วันหนึ่งพระราชาประชวรจึงตรัสเรียก
พระโอรสธิดาทั้งสามองค์เข้าเฝ้า... เมื่อองค์โต
เข้าเฝ้า พระราชาทรงมอบสวนยางเป็นกรรมสิทธิ์...
เมื่อองค์กลางเข้าเฝ้า พระองค์ทรงมอบสวนมะพร้าว
เป็นกรรมสิทธิ์... เมื่อองค์เล็กเข้าเฝ้าพระองค์ก็ทรง
มอบพระราชวังเป็นกรรมสิทธิ์..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 293)

¹ มีวัยถึงเกณฑ์บังคับคือมีอายุครบ 15 ปี หรือถึงวัยที่มีความรู้สึกทางเพศแล้ว เช่น ผู้ชายที่ฝันเปียก หรือเด็กหญิงที่มีเลือดประจำเดือน (การ์ม อับดุลเลาะคี, ม.ป.ป. : 110-111)

นิทานพื้นบ้าน เรื่องมหาเศรษฐี เศรษฐีทะเลและเศรษฐีบกได้มอบมรดก
ให้บุตรธิดาของทั้งสอง หลังจากได้เห็นว่าเป็นบุตรและธิดาของพวกเขา มีความมานะ
พยายาม ขยันขันแข็งในการทำงาน ตั้งความค่อนหนึ่งว่า

"... ในที่สุดพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายซึ่งไม่มีลูก
คนอื่นอีกแล้ว ต่างก็ยกสมบัติให้สามภรรยาด้วยกัน
ทั้งหมด ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 305)

นิทานพื้นบ้าน เรื่องฮาเวฆอเลาะบือชาก็เช่นกัน ท่านเศรษฐีได้มอบมรดก
ให้กับบุตรสาวและบุตรเขย

"... ท่านเศรษฐีได้จัดพิธีสมรสระหว่างลูกสาว
กับฮาเวฆอเลาะบือช่า และจัดการแบ่งมรดกส่วนหนึ่ง
ให้ทั้งคู่ได้ครองชีวิตคู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดกาล)

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 226)

2.2.2 ยกย่องผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา

ชาวไทยมุสลิมถือว่าบิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณมาก
เป็นบุคคลที่ต้องคอยช่วยเหลือและตอบแทนพระคุณ นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องได้สะท้อน
ให้เห็นโลกทรรศน์ข้อนี้ เช่น นิทานเรื่องราชินีนิ้วมือ ลูกชายของเซเลโนได้ช่วยเหลือ
เซเลโนต่าง ๆ นานา

"... เซเลโนได้เลี้ยงดูลูกในโพรงไม้มันเอง
ฝ่ายลูกชายเมื่อโตพอที่จะตัดไม้หรือทำอะไรที่ไม่ยากนัก
ได้แล้ว เขาก็ได้สร้างกระท่อมให้แม่ได้อยู่อาศัย...
ฝ่ายเด็กหนุ่มพยายามคิดหาวิธีการที่จะให้แม่ของเขา
มีรูปร่างหน้าตาเหมือนคนปกติทั่วไป ..."

(ภาคผนวก ข.8 หน้า 213)

นิทานเรื่องหัวหอม-หัวกระเทียม แม้ว่ามารดาจะเสียชีวิตกลายเป็นปลา
แล้วก็ตาม หัวหอมก็ยังรักและไม่กล้าทำอันตรายปลาตัวนั้น

"วันหนึ่งหัวหอมไปอาบน้ำที่ชายคลอง
เห็นปลาตัวหนึ่งว่ายมาหา ปลาตัวนั้นเล่าเรื่องราว
ต่าง ๆ ให้ฟัง นางจึงเอาข้าวมาให้ปลาทุกวัน
หัวกระเทียมรู้เรื่องจึงไปฟ้องแม่ของตน วันหนึ่ง
แม่เลี้ยงก็ตามมาจับปลาตัวนั้นไป แล้วส่งให้หัวหอม
ขอดเกล็ดปลาแล้วแกงเป็นอาหาร นางไม่ยอมทำ
เพราะสงสารแม่ กลัวแม่เจ็บ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 216)

นิทานเรื่องธิดาข้าง กล่าวถึงสองแม่ลูกยากจนครอบครัวหนึ่ง ต่อมา
ลูกชายได้อภิเษกกับเจ้าหญิงทำให้มีฐานะดีขึ้น แต่เขาก็ไม่ลืมมารดาของเขา
ตั้งความต่อนหนึ่งว่า

"หลังจากเข้าพิธีอภิเษกสมรสเรียบร้อยแล้ว
ชายหนุ่มอยากจะพาพระธิดาไปเยี่ยมมารดาที่บ้าน
แม้ว่าบ้านของเขาเป็นเพียงกระท่อมหลังน้อย
ก็ตาม ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 188)

ส่วนบุคคลที่ออกตักตัญต่อบิดามารดานั้น นอกจากผู้คนจะรังเกียจแล้ว
พระเจ้ายังลงโทษอีกด้วย ดังนิทานเรื่องที่มาของสาหร่าย (ภาคผนวก ข.6 หน้า 268)
ตัวเอกของเรื่องไม่กล้ายอมรับหญิงชราว่าเป็นมารดาของตนเนื่องจากอายุผู้คน
จึงขับไล่ไสส่ง ผลปรากฏว่า

"... ส่วนชายหนุ่มเมื่อแล่นเรือไปถึงกลางทะเล
ก็เกิดพายุหมุน ทำให้เรือพลิกคว่ำจมลงไปในทะเล ..."

(ภาคผนวก ข.6-หน้า 268)

นิทานเรื่องตำนานเกาะเล่าปี ลูกชายไม่ยอมรับหญิงชราสภปรกว่าเป็นมารดาของตน ทำให้ผู้เป็นมารดาเสียใจและแค้นใจมาก

"... ลูกข้าเป็นคนอกตัญญู ขอให้ฟ้าดินลงโทษ
เขาด้วย" เมื่อลูกชายของนางได้เล่นเรือออกจากท่า
ไปถึงกลางทะเล ได้เกิดพายุโหมกระหน่ำพัดพาเรือล่ม
พลิกคว่ำหงายท้องกลายเป็นหิน... ลูกชายกลายเป็นอึกา
บินหายลับไป ..."

(ภาคผนวก ข.2 หน้า 178)

การที่ชาวไทยมุสลิมมีโลกทรรศน์ยกย่องผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา และรังเกียจผู้ที่อกตัญญูต่อบิดามารดานั้น เนื่องมาจากคำสอนของศาสนาอิสลาม นั้นเอง อิสลามสอนให้บุตรปฏิบัติต่อบิดามารดา ส่นองด้วยความอ่อนโยน งดงามน้ำใจ พุดจาไพเราะ เชื่อฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่ดี (มุณีเราะฮ์ บินตุ อับดุลอะเราะฮ์ฟูร, 2532 : 75) นอกจากนี้ท่านศาสต้ามุฮัมมัด (ช.ล) ได้กล่าวไว้ ตอนหนึ่งว่า

บุคคลใดที่เขาสรางความพึงพอใจยินดีให้กับ
พ่อแม่ผู้บังเกิด ก็เท่ากับว่าเขาทำให้อัลลอฮ์
ทรงโปรดในตัวเขา และใครที่เขาสรางทำผลงานให้
พ่อแม่ผู้บังเกิดของเขาซำใจ เสียใจหรือโกรธ
ก็เท่ากับว่าเขาทำให้อัลลอฮ์ทรงพิโรธตัวเขาผู้นั้นด้วย
(ยะอ์กูบ ทั่วมประถม, ม.ป.ป. : 23)

เนื่องจากศาสนาอิสลามได้บัญญัติให้ยกย่องและนับถือมารดา เพราะมารดา เป็นผู้ให้กำเนิด เป็นครูคนแรกในการอบรมและให้การศึกษาแก่บุตรธิดา ท่านนบีมุฮัมมัด (ช.ล) ศาสตราของศาสนาอิสลามได้กล่าวยกย่องว่า "สวรรค์นั้น อยู่ภายใต้ฝ่าเท้าของมารดา" (อับรอฮิม อิมีนี, 2524 : 100) ดังนั้นผู้ใดที่ อกตัญญูต่อผู้เป็นมารดา นอกจากจะได้รับความอัปยศแล้ว ยังตกนรกอีกด้วย ดังคำกล่าว

ของท่านนามิยูอัมมัทว่า (ช.ล) "ความชั่วสองอย่างที่จะถูกอัลลอฮ์ลงโทษในคุณยามนี้ (โลกนี้) คือ ล่วงประเวณี (ชินา) และอกตัญญูต่อพ่อแม่" (มุณีเราะฮ์ฮ์ บินตุ อับดุลเราะหะฟูร์, 2532 : 76)

2.2.3 รังเกียจผู้ที่ไม่เชื่อฟังคำสอนตักเตือนของบิดามารดา

ชาวไทยมุสลิมถือว่าคำสั่งสอนตักเตือนของบิดามารดานั้น บุตรธิดาจะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม หากผู้ใดไม่เชื่อฟังคำตักเตือนสั่งสอนของบิดามารดา ผู้นั้นจะได้รับความเคียดแค้น นิทานพื้นบ้านเรื่องธิดาข้าง ใต้สะท้อนให้เห็น โลกทรรศน์นี้ กล่าวคือ พระราชาตรัสสั่งราชบุตรและพระธิดาไม่ให้หยดพักใต้ต้นไม้ แต่ทั้งสองไม่เชื่อฟังจึงเกิดอันตรายกับพระธิดา

"... ระหว่างทางนั้นก็ต้นไม้จริง ๆ ต้นไม้
ต้นนี้มีความสวยงามและร่มรื่นยิ่งนัก ชายหนุ่มจึงชวน
พระธิดาหยดพัก พระธิดาจึงตรัสว่า "อย่านะท่านที่
ไม่ได้ยินที่เสด็จพ่อสั่งว่าถ้าพบต้นไม้แล้วอย่า
ไปพัก ให้พักกลางแจ้งจะดีกว่า" ชายหนุ่มตอบว่า
"ก็เราเดินมาเหนื่อย ๆ จะพักกลางแจ้งให้แคคร้อน
แผกเผาทำไม" พระธิดาก็แย้งขึ้นว่า "แต่นั้นเป็น
คำสั่งของเสด็จพ่อนะ" แต่ชายหนุ่มก็ไม่ฟังเสียง
จะเข้าไปหยดพักให้ได้ ชายหนุ่มพร้อมกับพระธิดา
จึงเข้าไปนั่งพักใต้ร่มเงาไม้ของต้นไม้ สักครู่หนึ่ง
พระธิดาก็กลายร่างเป็นข้าง ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 188)

นิทานเรื่องนกเขาสีขาว เด็กสาวซัดคำสั่งของมารดา จึงต้อง
กลายร่างเป็นนกเขาสีขาว ดังความตอนหนึ่งว่า

"... ต่อมาแม่ก็กลับมาถึงบ้านถามลูกสาวว่า
"ไหนล่ะ อ้อยที่แม่สั่งอยู่ไหนแล้ว" ลูกสาวตอบว่า
"ลูกตัดให้น้องกินไปแล้วครั้งหนึ่ง เหลืออีกครึ่งหนึ่ง"

ด้วยความโกรธแค้นจึงคว้าท่อนอ้อยที่เหลื่อมมาไล่ตีลูก
จนลูกสาวเจ็บปวดระบบไปหมด อาการปางตาย
วันรุ่งขึ้นเด็กสาวคนนั้นก็กลายเป็นนกเขาสีขาว..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 191)

2.3 โลกทรรศน์ที่มีต่อผู้ร่วมสายโลหิต

ศาสนาอิสลามไม่ส่งเสริมให้มีการคุมกำเนิด เพราะอิสลามถือว่า
การมีบุตรมากหรือน้อยหรือไม่มีบุตร เลื่อนนี้ไม่อยู่ในอำนาจสิทธิของผู้ใดจะกำหนด
เองได้ (สำนักงานสายสัมพันธ์, 2524 : 23) นอกจากอัลลอฮ์ (ช.บ.)
เพียงองค์เดียว ดังนั้นแต่ละครอบครัวจึงมีบุตรหลานหลายคน โลกทรรศน์ที่มีต่อ
ผู้ร่วมสายโลหิตเท่าที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี มีดังนี้

2.3.1 ผู้ร่วมสายโลหิตเดียวกันอาจมีลักษณะหน้าตาที่เหมือนกัน
หรือคล้ายคลึงกัน ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องชายยากจน (มะกับอาหมัด)
มะกับอาหมัดเป็นพี่น้องที่มีหน้าตาคคล้ายคลึงกัน จนกระทั่งพระธิดาซึ่งเป็นชายาของ
อาหมัดเข้าพระทัยผิดคิดว่ามะเป็นสามีของตน (ภาคผนวก ข.3 หน้า 185)

2.3.2 พี่น้องไม่จำเป็นต้องมีนิสัยหรือทำอะไรเหมือนกัน
โลกทรรศน์ข้อนี้ปรากฏเด่นชัดในนิทานเรื่องสี่พี่น้อง กล่าวคือ ชายหนุ่มทั้งสี่คน
ต่างพอใจที่จะร่ำเรียนวิชาคนละสาขา โดยคนที่หนึ่งต้องการจะหัดยิงปืน คนที่สอง
ต้องการฝึกเป็นช่างฝีมือ คนที่สามต้องการเป็นหมอรักษาคนไข้ และคนที่สี่ต้องการ
เป็นขโมย (ภาคผนวก ข.7 หน้า 310)

หรือในนิทานเรื่องชายสองพี่น้อง ชายสองคนพี่น้องต่างไป
ร่ำเรียนวิชาอยู่ยงคงกระพันแทงไม่เข้าและยิงไม่เข้า เมื่อเรียนสำเร็จแล้ว
ผู้เป็นน้องชายได้เปิดสำนักสั่งสอนวิชา แต่ผู้เป็นพี่ชายกลับอยู่บ้านเฉย ๆ โดยไม่ได้
ทำอะไรเลย (ภาคผนวก ข.7 หน้า 281)

ส่วนในนิทานเรื่องฮาเวกีอราญู (ภาคผนวก ข.3 หน้า 220)
และนิทานเรื่องพระราชาถือลิง (ภาคผนวก ข.3 หน้า 199) พี่ต่างก็อิจฉา
ริษยาน้องที่ได้คู่ครองดีกว่าตนจึงแสวงหาอุบายต่าง ๆ นานา เพื่อที่จะให้น้องสาว
กับน้องเขยผิดใจกัน

2.3.3 พี่จะต้องเลี้ยงคุณ้อง

ชาวไทยมุสลิมถือว่าพี่เป็นบุคคลที่มีวัยวุฒิสูงกว่าน้อง จึงควรที่จะเสียสละเพื่อน้อง ตลอดจนคอยดูแล เลี้ยงคุณ้องแทนบิดามารดา เมื่อคราวที่บิดามารดาเสียชีวิต โลกทรรศน์ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีหลายเรื่อง เช่น นิทานเรื่องสองพี่น้อง พี่ชายส่งสารน้องสาวที่ร้องขอจะกินไข่เต่า จึงยอมเสียสละส่วนของตนให้น้อง แต่น้องยังร้องขออีก ด้วยความสงสารพี่จึงให้น้องกินไข่ส่วนของมารดาจนหมด เมื่อมารดากลับมาทราบเรื่องก็เสียใจจนเดินทะเลไป ผู้เป็นพี่ชายจึงต้องเลี้ยงคุณ้องสาวด้วยการทำขนมชั้นไก่ เพื่อที่จะได้นำข้าวมาให้ น้องสาวรับประทาน (ภาคผนวก ข.9 หน้า 348)

นิทานเรื่องนกเขาสีขาวก็เช่นกัน ผู้เป็นพี่ชนเห็นน้องร้องไห้ คร่ำครวญอยากกินอ้อยไม่ไหว จึงนำอ้อยที่จะใช้ทำพันธุ์มาให้น้องกิน ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่เต็มอกว่าตนจะต้องถูกมารดาลงโทษเนื่องจากมารดาได้สั่งห้ามไว้แล้ว (ภาคผนวก ข.3 หน้า 191)

3. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อกลุ่มชนและสังคม

3.1 โลกทรรศน์ต่อดินที่อยู่

ชาวไทยมุสลิมมีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่เดิมมาก แม้จะแต่งงานมีครอบครัว หรือมีฐานะทางสังคมดีขึ้นกว่าเดิมในบ้านเมืองอื่น ก็จะไม่ลืมบ้านเกิดเมืองนอน มักจะกลับมาเยี่ยมบ้าน หรือกลับมาอยู่ภูมิลำเนาเดิมของตน นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์นี้ เช่น นิทานเรื่องฮาแวญาเงาะ ฮาแวญาเงาะได้ไปค้าขายที่ต่างเมือง พระราชาของเมืองนั้นพอพระทัยในตัวฮาแวญาเงาะมาก จึงพระราชทานพระธิดาให้เป็นคู่ครองพร้อมทั้งพระราชทานเมืองให้ เขาปกครองครึ่งหนึ่ง แต่ฮาแวญาเงาะก็ไม่ลืมถิ่นเดิมของตน เขาจึงพาพระธิดากลับมายังบ้านของตน (ภาคผนวก ข.7 หน้า 323)

นิทานเรื่องฮาแวก็อราปู แม้ว่าฮาแวก็อราปูจะมีความสุขสบายได้เป็นพระราชาบุตรเขยของกษัตริย์ต่างเมือง แต่เขาก็กังคักถึงบ้านเดิมของเขา

"... วันหนึ่งพระธิดาแอบขโมยร่างก๊อราปูมาเผา ทำให้สาแวกก๊อราปูเข้าสู่ร่างปลอมไม่ได้ เมื่อข่าวนี้ทราบถึงเจ้าเมือง จึงมีรับสั่งให้เข้าเฝ้าและทรงอนุญาตให้มาอยู่วังด้วยกัน ...

วันหนึ่งสาแวกก๊อราปูคิดถึงบ้านจึงพาพระธิดากลับมายังหมู่บ้านซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเขา ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 220)

ส่วนนิทานเรื่องพระราชาถือลิง พระธิดาซึ่งถูกเนรเทศให้ออกจากเมือง ต่อมาได้อภิเษกสมรสกับพระราชาถือลิงมีความสุข แต่พระธิดาก็ยังไม่ลืมบ้านเมืองของพระองค์ ดังความตอนหนึ่งว่า

"... จะกล่าวถึงพระธิดาองค์จริง ซึ่งขณะนี้ได้อภิเษกกับพระราชาถือลิง เนื่องจากพระราชาถือลิงได้ช่วยชีวิตไว้ อยู่มาวันหนึ่งพระธิดาทรงคิดถึงบ้าน จึงชวนพระสวามีเสด็จกลับมาเยี่ยมเมืองของพระองค์ ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 199)

นิทานเรื่องธิดาช่างก็เช่นกัน ชายหนุ่มผู้ยากจนโชคดีได้อภิเษกสมรสกับพระธิดา แต่เขาก็ไม่ลืมบ้านเดิมของเขา ดังตัวอย่างตอนหนึ่งในเรื่อง

"... หลังจากเข้าพิธีอภิเษกสมรสเรียบร้อยแล้ว ชายหนุ่มอยากจะพาพระธิดาไปเยี่ยมมารดาที่บ้าน ถึงแม้ว่าบ้านของเขาเป็นเพียงกระท่อมหลังน้อยก็ตาม ..."

(ภาคผนวก ข.3 หน้า 188)

การที่ชาวไทยมุสลิมมีโลกทรรศน์รักและผูกพันกับถิ่นที่อยู่มากเช่นนี้ น่าจะสืบเนื่องมาจากคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานตอนหนึ่งว่า "ผู้เจ้าทั้งหลายอย่าก่อความเสียหายขึ้นในแผ่นดิน การรักบ้านเกิดเมืองนอนนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการศรัทธามั่นในองค์อัลลอฮ์ (อุทัย ทีวีโต, 2521 : 51) นั่นเอง

3.2 โลกทรรศน์ต่อเชื้อชาติ

ชาวไทยมุสลิมมีโลกทรรศน์ต่อเชื้อชาติว่าไม่รังเกียจคนต่างชาติ หากคนนั้นเป็นคนดี ดังในนิทานพื้นบ้านเรื่องตำนานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ตัวอย่าง เช่น

"ชาวจีนผู้หนึ่ง ชื่อลิ้มโต๊ะเกี่ยม เดินทางมาปัตตานี โดยมากับเรือสำเภา เรือแตกกลางทะเล ทุกคนตายหมด ยกเว้นลิ้มโต๊ะเกี่ยมคนเดียว เขาลอยคออยู่กลางทะเล โดยเกาะไม้กระดานแผ่นหนึ่ง เขามาขึ้นฝั่งที่หาดตะโละกาโปร์ ชาวตะโละกาโปร์พากันช่วยเหลือเขา ..."

(ภาคผนวก ข.2: หน้า 180)

4. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสถาบันศาสนา

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อชาวไทยมุสลิมมาก ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติของศาสนาอิสลามได้เข้ามามีส่วนกำหนดแนวทางปฏิบัติในชีวิตของมุสลิมนับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ชนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่สืบเนื่องมาจากความเชื่อทางศาสนา จนแทบจะกล่าวได้ว่าการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในกรอบของศาสนาอิสลามทั้งสิ้น นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ปรากฏโลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อผู้นำศาสนา ดังนี้

4.1 นับถือผู้มีความรู้ทางศาสนาอิสลาม

ชาวไทยมุสลิมนับถือผู้ที่มีความรู้ทางศาสนา ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม มักจะปรึกษาผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาหรือโต๊ะปาเก¹ โต๊ะอาเยาะห์² โต๊ะครูเสมอ นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์ ดังนี้

นิทานเรื่องหาเชย สามีภรรยาคนหนึ่งมีความประสงค์จะหาคู่ครองที่มีความรู้ทางศาสนาให้กับบุตรสาวของตน ดังความตอนหนึ่งว่า

¹ ชายหนุ่มที่มีความรู้ทางศาสนา มักใช้เรียกหนุ่มที่ศึกษาในปอเนาะ

² ใช้เรียกผู้ที่มีความรู้ทางศาสนา มักจะใช้เรียกผู้ที่กลับจากเมกกะ (โต๊ะฮายี) ที่สูงอายุ

"... ตอนหนึ่งชายผู้เป็นพ่อบอกกับชายหนุ่มว่า
 "ฉันมีลูกสาวอยู่คนหนึ่ง อยากจะให้ลูกแต่งงาน"
 กอเคอร์จึงถามว่า "จะให้แต่งงานกับคนลักษณะอย่างไร"
 พ่อของหญิงสาวผู้นั้นก็บอกว่า "ใจจริงแล้วอยากให้
 แต่งกับโຕ้ะปาเก ลักษณะเหมือนเจ้าทั้งสองนี้แหละ ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 314)

นิทานเรื่องเปาะเน-เมาะเน ส่วนวันที่ 2 เมาะเนจะทำบุญงานศพลูก
 จึงทำขนมและไต่ให้เปาะเนไปเชิญโຕ้ะลือบา¹ และโຕ้ะอาเยาะห์มาที่บ้าน

"... เมาะเนจึงขุดมะพร้าวเตรียมทำขนม
 นางสั่งเปาะเนให้ไปเชิญโຕ้ะลือบามาสดมภ์ขุดอาร์
 เปาะเนรีบไป เมาะเนตะโกนสั่งว่า "เชิญโຕ้ะอาเยาะห์
 ด้วยนะ" "โຕ้ะอาเยาะห์เป็นอย่างไรรึล่ะ" เปาะเนถาม
 เมาะเนอธิบายว่า "คนที่โปกหัว เกรายาวนั่นแหละ
 โຕ้ะอาเยาะห์ ..."

(ภาคผนวก ข.4 หน้า 250)

นิทานเรื่องเต็กยากจน แขนวต้องการจะไปเรียนหนังสือกับโຕ้ะครู
 เขามีฐานะยากจนจึงไม่ยอมนำสิ่งของไปมอบให้กับโຕ้ะครู ตั้งความตอหนึ่งว่า

"... ลูกชายบอกว่า "เราไปเฉย ๆ อย่างนี้
 ไม่ได้หรือพ่อ" พ่อบอกว่า "ไม่ได้เพราะเขาดูถือว่า
 เป็นธรรมดา ถ้าหากเราไม่มีอะไรไปมอบให้แก่
 โຕ้ะครู เขาดูถือว่าเรียนรู้อะไรก็แล้วแต่ ลูกจะรู้
 ไม่แจ่มแจ้งและจะลืมคำสอนเหล่านั้นง่าย ๆ ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 285)

4.2 รังเกียจผู้ที่กระทำผิดหลักศาสนา

ชาวไทยมุสลิมเป็นกลุ่มชนที่เคร่งครัดศาสนามาก ดังนั้นหากมีผู้
 กระทำตนผิดไปจากข้อบัญญัติทางศาสนาก็จะเป็นที่รังเกียจของคนในสังคม

¹ ใช้เรียกผู้ที่มีความรู้ทางศาสนา มักเป็นคนเฒ่าคนแก่ ไว้หนวดเครา
 สามารถขอพรได้

โลกทรรศน์ข้อนี้ปรากฏเด่นชัดในนิทานพื้นบ้านเรื่องออแรบรูโระ กล่าวคือ ชายผู้หนึ่งได้บนบานว่าถ้าเขาหายจากโรคเรื้อนเขาจะนำแพะไปให้โต๊ะเคราแดง เมื่อเขาหายจากโรค เขาจึงนำแพะไปให้ตามที่ได้บนบานไว้ แต่โต๊ะเคราแดงไม่ยอมรับ กลับบอกให้เขานำแพะไปให้ลูกของโต๊ะเคราแดง ลูกของโต๊ะเคราแดงกลับให้ชายผู้นั้นเอาไปให้ลูกของเขานีก เป็นอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ ลูกหลานของโต๊ะเคราแดงแต่ละคนกระทำคนผิดไปจากข้อบัญญัติของศาสนาทั้งสิ้น เช่น ไม่ละหมาด มักรีบออกจากมัสยิดก่อนเวลา ไม่ประกอบอาชีพ เล่นการพนัน เป็นต้น (ภาคผนวก ข.7 หน้า 315)

4.3 นับถือผู้ที่ไปประกอบพิธีฮัจย์ที่เมกกะ

การบำเพ็ญฮัจย์เป็นหลักปฏิบัติข้อที่ห้าของรูกนอิสลาม¹ ซึ่งมุสลิมที่มีความสามารถจำเป็นต้องเดินทางไปทำพิธีฮัจย์ ณ นครเมกกะอย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิตของตน ผู้ที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์มาแล้ว จะได้รับการยกย่องเป็นที่นับหน้าถือตาของบุคคลทั่วไป ผู้ชายจะมีคำนำหน้านามว่า "ฮัจยี" ส่วนผู้หญิงจะมีคำนำหน้าว่า "ฮัจยะห์" (ซ้ำเลื่อง วุฒิจันทร์และคณะ, 2523 : 50) ดังนั้นมุสลิมทุกคนจึงมุ่งหวังที่จะเดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ที่เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาราเบีย นิทานพื้นบ้านที่ได้สะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์ข้อนี้ได้แก่ นิทานเรื่องเด็กยากจน นิทานเรื่องมูอาลาฟ นิทานเรื่องฮาแวนาลิล เป็นต้น

นิทานเรื่องเด็กยากจน เมื่อทุกคนรู้ว่าแยนาได้ไปเมกกะมาแล้ว ก็นำเอาวิธีของแยนามาใช้บ้าง กล่าวคือ

¹ หลักปฏิบัติหรือรูกนอิสลาม คือ บทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ที่กำหนดให้มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติซึ่งมี 5 ประการ คือ

1. ต้องกล่าวปฏิญาณตน
2. ต้องละหมาดวันละ 5 เวลา
3. ต้องบริจาคทรัพย์ "ซะกาต"
4. ต้องถือศีลอดในเดือนรอมฎอน
5. ต้องเดินทางไปบำเพ็ญพิธี "ฮัจย์" ที่เมกกะหนึ่งครั้งในขณะที่มีชีวิตอยู่

หากมีความสามารถที่จะเดินทางไปกลับได้ (การีม อับดุลเลาะฮ์, ม.ป.ป. : 83-84)

"... เมื่อนักเรียนคนอื่น ๆ รู้เช่นนั้นก็ต้องจำ
จนขึ้นใจ แล้วก็ขึ้นไปบนต้นไม้ แล้วก็กระโดดลงมา
เพราะทุกคนอยากจะไปเมกกะกันทั้งนั้น"

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 285)

นิทานเรื่องมูอาลาฟ ก็มาลถูกสามีมึงค์บให้ไปขอหนังสือหาย่าจาก
โตะอีหม่าม ซากลับได้พบกับโตะชายี (ฮัจยี) ผู้หนึ่ง โตะชายีจึงคิดจะช่วยเหลือ

"... โตะชายีก็ส่งให้ก็อมาลอ แล้วพูดว่า
"เธอจงเอาหนังสือเล่มนี้ไปให้ชาติ เพื่อที่เขา
จะได้ศึกษาจะได้เป็นคนฉลาดบ้าง ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 308)

ส่วนนิทานเรื่องฮาแวมาลิล แม้ว่าโตะครูจะไม่ชอบฮาแวมาลิลก็ตาม
แต่เมื่อทราบว่าฮาแวมาลิลมีฐานะร่ำรวย โตะครูจึงมาเตือนให้ฮาแวมาลิลไป
ประกอบพิธีฮัจยีที่เมกกะ ดังความตอนหนึ่งว่า

"... โตะครูก็มาที่บ้านฮาแวมาลิล แล้วพูดว่า
"ฮาแวมาลิล ตอนนี้นำรวยแล้ว มีเงินทองมากมาย
เจ้าต้องไปเมกกะแล้วละ ..."

(ภาคผนวก ข.7 หน้า 318)

4.4 ไม่รังเกียจบุคคลที่นับถือศาสนาอื่น

ถึงแม้ว่าชาวไทยมุสลิมจะนับถือศาสนาอิสลาม แต่ก็ไม่ได้รังเกียจ
บุคคลที่นับถือศาสนาอื่น ดังปรากฏในนิทานเรื่องทำไมพระเจ้าจึงดม

"... สมัยก่อนโน้นพระกับโตะอีหม่ามเป็นเพื่อนกัน
พระองค์นี้มีรูปร่างอ้วนท้วนสมบูรณ์ ส่วนโตะอีหม่ามนั้นเล่า
มีรูปร่างผอมบาง ทั้งสองมักจะไปไหนด้วยกันเสมอ ..."

(ภาคผนวก ข.6 หน้า 266)

นิทานเรื่องทำไมพระเจ้าไม่แต่งงาน พระซึ่งนับถือศาสนาพุทธ
กับโตะอิหม่ามซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็นเพื่อนกัน ดังตัวอย่างตอนหนึ่งในเรื่องนี้

"... ทำไมพระเจ้าไม่แต่งงาน เรื่องเล่ามีอยู่ว่า
พระกับโตะอิหม่ามเป็นเพื่อนสนิทกันจะกินหรือนอน
ก็จะกินหรือนอนด้วยกัน ..."

(ภาคผนวก ข.6 หน้า 267)

ส่วนนิทานเรื่องตำนานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ชาวไทยมุสลิมก็ไม่ได้รังเกียจ
ชาวจีนเช่นกัน

"ชาวจีนผู้หนึ่งชื่อลิ้มโตะเคี่ยมเดินทางมาปัตตานี
โดยมากับเรือสำเภา บังเอิญเรือแตกกลางทะเล
ทุกคนตายหมด ยกเว้นลิ้มโตะเคี่ยมคนเดียว เขาลอยคอ
อยู่กลางทะเลโดยเกาะไม้กระดานแผ่นหนึ่ง เขามาขึ้นฝั่ง
ที่หาดตะโลกาโปร์ ชาวตะโลกาโปร์พากัน
ช่วยเหลือเขา ..."

(ภาคผนวก ข.2 หน้า 180)

5. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ

ชาวไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีนิยมยกย่องผู้ที่ประกอบอาชีพสุจริตขยันขันแข็ง
ในการทำงาน เนื่องจากจังหวัดปัตตานีมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ตลอดจนมีพื้นที่ค้ำทะเล
ดังนั้นชาวไทยมุสลิมปัตตานีจึงนิยมประกอบอาชีพทางด้านกสิกรรมมากที่สุด รองลงมา
คืออาชีพค้าขายและอาชีพประมง ซึ่งการค้าขายนั้นมักจะใช้เส้นทางทะเลเป็นส่วนใหญ่
จึงอาจกล่าวได้ว่าลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดปัตตานีเอื้อให้เกิดโลกทรรศน์
นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานีสะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์นี้ได้แก่

5.1 นิยมประกอบอาชีพกสิกรรม

ชาวไทยมุสลิมปัตตานีนิยมประกอบอาชีพกสิกรรม บลู่พืชผลต่าง ๆ
ตามฤดูกาลดังนี้